

תכנית הכשרה בליווי הרוחני לשנת הלימודים תשע"ז-ח

תוכן:

2 עמ'.....	- היסטוריה של מרכז "יד לנפש".
3 עמ'.....	- מהו ליווי הרוחני.....
4 עמ'.....	- פילוסופית ליווי הרוחני באור הגישה האקזיסטנציאליסטית.....
9 עמ'.....	- סגל מנחים ומרצים בתכנית.....
10 עמ'.....	- נושאים מרכזיים של התכנית ההכשרה במרכז "יד לנפש".
16 עמ'.....	- רשימת חובות במהלך ההכשרה.....
16 עמ'.....	- שעות קליניות (פרקטיקה) והדרכה.....
17 עמ'.....	- מרצים אורחים.....
17 עמ'.....	- תנאי קבלה ושכר לימוד.....
18 עמ'.....	- סילבוס שנה א' (כולל רשימה ביבליוגרפית).....
25 עמ'.....	- סילבוס שנה ב' (כולל רשימה ביבליוגרפית).....
31 עמ'.....	- ימי העשרה.....
31 עמ'.....	- רשימת סטודנטים ומקומות הכשרה מעשית.....
31 עמ'.....	- נספח א' תמלול.....
32 עמ'.....	- נספח ב' דרכי פרסום פלייר.....

היסטוריה

מרכז "יד לנפש" הנו פרי יוזמה של עמותת "זמרת יה" שמטרתו לפתח שירותי ליווי רוחני כחלק משירותים הניתנים לאנשים העוברים משברי חיים, מחלות ומתמודדים עם סוגיות סוף החיים.

הדגש המיוחד במרכז הוא פיתוח כלים מתחום ליווי רוחני לעבודה עם אוכלוסיות רגישות תרבות, ובמיוחד עם אוכלוסייה דוברת רוסית בישראל.

לדבריה של מייסדת, מנהלת שותפה ומנחה בתכנית **חנה קלבנסקי** מחנכת מוסמכת בתחום ליווי רוחני בחיותה סטודנטית מתמחה בתכנית, CPE (Clinical Pastoral Education), Robert Wood University Hospital :

"ראיתי עיניים של אנשים בסוף החיים, עיניים של קשישים בבתי אבות, עיניים עצובות, מבוהלות, אדישות הרבה פעמים... עיניים מבטאת בדידות אין סופית, ללא תקווה, ללא חיות... מטופלים בגוף היטב, אבל מי רואה את הנשמה? מי רואה את החיים מלאים שראו עיניים אלו? מי רואה את המשמעות של החיים אלו?"

שאלות אלו היו ביסוד רעיון הקמת מרכז **יד לנפש** לליווי ותמיכה רוחנית – תכנית שמכשירה מלואים רוחניים ע"פ סטנדרטים של Clinical Pastoral Education המקובלים בארצות הברית ובארצות אחרות ומותאמים על ידינו לצרכים של אוכלוסייה ישראלית.

המרכז "יד לנפש" פועל בהצלחה משנת 2008 ובוגרים של תכנית הכשרה לליווי רוחני מועסקים כמלואים רוחניים במוסדות רפואיים מובילים בארץ כגון בית החולים "הרצוג" (ירושלים), בית החולים רמב"ם (חיפה), בית החולים "נווה עמית" (רחובות) מרכזים גריאטריים ובתי אבות רבים ברחבי הארץ.

בשנים אחרונות תחום ליווי רוחני תופס יותר ויותר מקום כמקצוע המבוקש בעולם הטיפול. בעולם הרפואה מדברים יותר על גישות הוליסטיות במהלך הטיפול וכמובן על חשיבות של מצב נפשי של מטופל בתהליך טיפול כולו. מושג איכות החיים על פי הגדרות המקובלות כולל גם בריאות נפשית ואיזון רוחני.

מקצוע ליווי רוחני הינו חלק בלתי נפרד ברפואה פליאטיבית בכל המדינות.

בארץ אנו עדיין בתחילת דרכינו, אך נכון להיום אין כמעט מוסד רפואי שלא מכיר בחשיבות של ליווי רוחני לטובת המטופלים.

מרכז יד לנפש מציע שרותי ליווי רוחני פרטניים וקבוצתיים, הכשרות מקצועיות, סדנאות לבני משפחה, מטפלים וצוותים רפואיים.

תכנית ההכשרה מלווים רוחניים מתבססת על עקרונות של פילוסופיה אקזיסטנציאליסטית ומשלבת תאוריות המתעסקות בשוני תרבותי, מנטלי ופסיכולוגי של מהגרים בארצות שונות לישראל.

מהו ליווי רוחני – רקע

ליווי רוחני הינו מקצוע שמטרתו לספק מקור תמיכה חיוני ולסייע לאדם לגלות כוחם של משאבים רוחניים פנימיים בעמידה מול משברים ואתגרי חיים שונים.

רוח האדם היא חלק אינטגרלי במכלול איכות החיים, לפיכך טיפול ברוח האדם תרומתה לאיכות חיי האדם עשויה להיות כטיפול פיזי או נפשי. העיסוק בתמיכה באיכות חייו של האדם (wellbeing) באמצעות התבוננות פנימית כאשר האדם נמצא במשבר, חולי, זקנה או אובדן התבססה בעשורים האחרונים.

בארצות הברית ובמספר מדינות במערב אירופה, המלווה הרוחני הוא חלק מהצוות המטפל בחולים. בארצות הברית לדוגמה, פועלים כ-2,600 מלווים רוחניים בבתי חולים, בשירותים הפליאטיביים הניתנים באשפוז ובקהילה, בבתי חולים פסיכיאטרים ובמוסדות לטיפול ממושך. בישראל העיסוק בליווי חולים, זקנים ואנשים בסוף חייהם עדיין נמצא בהתפתחות.

המלווים העוברים את הכשרתם בארץ עושים זאת על סמך מסמך קריטריונים שעוצב על בסיס תכנית ההכשרה אמריקאית (CPE Clinical Pastoral Education) עם זאת, חשוב לציין שהתכנית עברה הסבה כך שתתאים לתפיסה ישראלית, בינתרבותית המכבדת את שלל גווי ותרבויות האוכלוסייה הקיימים בישראל ומכוונת לתפיסה אוניברסלית ולא דתית. המקצוע הובאה ארצה בתמיכה של NAJC (National Association of Jewish Chaplains), (UJA Federation of New York) ופדרציית ניו יורק.

ליווי רוחני מתאים לכל אדם העובר משבר בחיים, מחלה או קרבה של סף החיים. דווקא במצבי משבר האדם שואל שאלות משמעות ומפנה את מבטו פנימה. דווקא ברגעים אלו מלווה רוחני יכול לסייע לאדם לראות את העולם הפנימי כמשאב משמעותי בעל ערך עצום.

המלווה הרוחני עוסק בתחומים הקליניים של הליווי ולא בתחליף לטיפול מכל סוג שהוא.

ישנה חפיפה בין תחום ליווי רוחני וטיפול פסיכולוגי. שני התחומים חולקים ביניהם כלים משותפים כגון: הקשבה, נוכחות, מודעות, השלכות, אמפתיה, שיקוף, בניית נרטיב. יחד עם זאת, קיימים הבדלים מהותיים בין שני התחומים בהתייחסות למרכיבים של המפגש הדיאלוגי. המטרות של שני התחומים שונות – בטיפול יש אג'נדה הבנויה על אבחון ותפיסות מוסכמות באשר ל-מה היא בריאות נפשית ופתולוגיה. בליווי רוחני המטרה היא המפגש עצמו ויצירת קשר עם המלווה בדרך כלל בדיאלוג, המיועד לפגוש ולהרחיב את המימד הרוחני של המלווה.

פילוסופית ליווי הרוחני באור הגישה האקזיסטנציאליסטית

"חילופי האהבה והשנאה מציינים למשך תקופה ארוכה את מצבו הפנימי של אדם השואף להיות חופשי בדעתו על החיים. אין הוא שוכח, והוא זוכר את כל הדברים, את הטוב ואת הרע. לבסוף, כשלוח נפשו כולו יהיה מלא ברשימת התנסויותיו, הוא לא יתעב וישנא את הקיום, אבל גם לא יאהב אותו, אלא ימצא מעליו, פעמים בעין שמחה, פעמים בעין עגומה, וכמו הטבע, יהיה מצב רוחו פעמים קיצי, פעמים סתווי"

פרידריך ניטשה

באור ההתפתחות של ליווי הרוחני בעשור אחרון בישראל וניסיון לבסס את התחום על פלטפורמה תאורטית, אנו במרכז "יד לנפש" מצעים לראות את התחום מובנה על עקרונות פילוסופיה אקזיסטנציאליסטית. הליווי הרוחני אשר הובא מארצות הברית בעשור הראשון של המאה ה-21 התבסס על עקרונות דתיים ומתחיל את ההיסטוריה בשנת 1925 בבית החולים בוורצ'סטר, מדינת מסצ'וסטס שבארצות הברית, כאשר אנטו בוויסן יזם תכנית ראשונה להכשרת כמרים בליווי הרוחני. כמה שנים אחר זה בוויסן יחד עם ד"ר ריצ'ארד גבו מנסחים עקרונות הכשרה בליווי הרוחני ידועים עד היום בארצות הברית, אירופה ואוסטרליה כ Clinical Pastoral Education- CPE. אחד מהמרכיבים העיקריים במודל הכשרה זה הינה דת ואמונה בגורם טרנסצנדנטאלי. במהלך השנים תכניות הכשרה היו מקבלים סטודנטים אשר יש להם הסמכה כאיש דת המשרת את צרכי ציבור דתיים. הליווי הרוחני בישראל קיבל כיווני התפתחות אחרים מאז כניסתו בעשור הראשון של המאה ה-21. מרכז "יד לנפש" התחיל את הפעילות בשנת 2008 כתכנית הכשרה בליווי הרוחני רגיש תרבות לקהל דוברי רוסית בישראל ומחוצה לה. מתוך הניסיון שצברנו במהלך שנים אלו אנו רואים לנכון להציע בסיס תאורטי לתכנית ההכשרה שלנו ולעבודה מעשית במוסדות רפואיים וטיפוליים בישראל. הגישה האקזיסטנציאליסטית כבסיס לליווי הרוחני מאפשרת בצורה מקסימלית שילוב של תאוריות רוחניות שונות בתכנית ההכשרה ועיקרון הבסיסי של הליווי הרוחני בתחילת היסטוריה שלו זהה לגישה זו. העיקרון זה ומודעות לקיום (mindfulness of being).

הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית- רקע היסטורי

מחציתה השנייה של המאה התשע עשרה באירופה מאופיינת בשינויים מבניים מהותיים בתרבות, ובאורחות החיים. מילות המפתח המתארות את רוח השינוי הן רציונאליות, פיצול ושליטה. השינויים ניכרו בכל, החל מאופי המחשבה התיאורטית, אשר באה לידי ביטוי בפילוסופיה ובמדע, וכלה באופן בו עוצבו חיי היומיום של הפרט: עבודתו, חיי משפחתו, הרגליו הדתיים וכנגזרת לכל אלו- האופן בו הוא חשב על עצמו ועל זולתו. שינויים אלו היוו כר פורה להתפתחות הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית לאורך המאה התשע עשרה, כשנציגיה הבולטים, בתקופה זו, היו הפילוסופים סרן קירקגור ופרידריך ניטשה. על מנת לנסות ולתאר את האווירה שאפיינה את מערב אירופה באותם השנים ברצונו לסקור כמה ממאפייני התקופה: האטמוספירה הפילוסופית, באמצע- סוף המאה התשע עשרה, נשלטה על ידי הרעיונות ההגליאנים- רעיונותיו של הפילוסוף בן התקופה פרידריך הגל. הגל, שמבקרו כינוהו "רודן ההיגיון", סבר כי יש להבין ולקרוא את המציאות בדרך כללית ולא אישית. לטענתו אין משמעות לבחינת המציאות מתוך זווית התייחסות אישית לפרט, אשר בוחר ופועל בתוך מציאות חיו. את המציאות יש לבחון, לדידו, במושגים כלליים אותם הגדיר כ"רוח הזמן"- הגורמים הכלליים הפועלים בהיסטוריה האנושית בכל זמן ותקופה נתונים. בפילוסופיה של הגל, אשר המשיך מסורת פילוסופית ארוכת שנים, האדם הפרטי משועבד למערכת כללית של חוקים וממש כמו במדע נתפס כיצור פסיבי העומד מול האמת שמציעה הפילוסופיה. בנוסף לפילוסופיה הדומיננטית אופיינה התקופה גם באווירה מחשבתית מיוחדת, אירה אשר נגזרה ממערכת החשיבה הויקטוריאנית. אירה זו, הקרויה על שמה של מלכת אנגליה דאז, ויקטוריה, הייתה נהוגה באנגליה וזלגה אל מערב אירופה של אותה התקופה. המחשבה הויקטוריאנית, הרציונאלית בבסיסה, אופיינה, בין השאר, בפיצול בין השכל הרצון והרגשות: השכל נתפס כמי שמנחה את פעולותיו של האדם, הרצון החופשי כמאפשר לו לפעול ואילו רגשות, בעיקר מין ועיונות, דוכאו או תועלו אל דחפים עסקיים וחוקי התנהגות נוקשים. בתקופה זו הושם דגש על חשיבה רציונאלית כאשר אי רציונאליות נתפסה כגורם המחליש את התרבות ולכן אין לדבר עליו או להרהר בו יתר על המידה. על רקע זה נוסחו שתי תיאוריות חשובות העוסקות באדם: זיגמונד פרויד ניסח את תיאורית האישיות שלו, שהתבססה על רעיונות של פיצול חלקי האישיות ואילו קירקגור וניטשה פרסמו את כתיבתם שעסקו בפיצול מזווית שונה, זווית אשר הדגישה את ניכור האדם מזולתו ומעצמו ואת השאיפה לחזור ולהתבונן בייחודו של האינדיבידואל והבנת קיומו האנושי בעולם. גם חיי היומיום של בני התקופה עוצבו בהדרגה לאור שינויי התקופה: השינויים הכלכליים שהביאו להתחזקות הקפיטליזם והגברת התיעוש יצרו שינויים מהותיים בסדרי החיים והמשפחה של בני התקופה, שינויים שכתרתם פיצול: העבודה היצרנית פסקה מלהתבצע בתוך תחומי הבית, כמו בעבר, ובעלי העסקים החלו לפתח את עסקיהם מחוץ לביתם ויצרו מידור והפרדה בין העבודה והחיים הביתיים. גם מעמד הפועלים, אשר הלך והתרחב, ניקב כרטיס עבודה במפעל בכל יום באותה שעה ונעדר מן הבית במשך שעות רבות. הפיצול והניכור נכחו גם בתהליך הייצור עצמו- הפועלים היו אחראיים, בדרך כלל, על שלב מצומצם בפס הייצור ללא יכולת להיות שותפים בתהליך מלא של הכנת מוצר מוגמר. גם הדת הנוצרית, אשר ליוותה בעבר חיי מאמינים אירופיים רבים באופן יומיומי, איבדה בהדרגה את מקומה בחיי המאמינים והפכה בעיקר לאירוע של ימי א' וטקסים סמליים מיוחדים. אמנם השינוי נעשה בהדרגה, אך רבים איבדו מקום חשוב בו זכו ליחס אישי מאנשי הכנסייה, תשובות לפחדים קיומיים ומקור נחמה לבדידותם ודאגותיהם. מידור ובידוד אפיינו גם את תחום חקר האדם, שהלך והתרחב:

תיאולוגים, ביולוגים, סוציולוגים, כלכלנים ופסיכולוגים פיתחו תיאוריות אישיות שונות בכיוונים שונים ללא שום עקרון מאחד וללא שום תפיסה ברורה ועקבית ביחס לאדם, מה שיצר תחושה של בלבול וערפול. הפסיכיאטר רולו מיי סבור כי אווירת הפיצול, הניכור והרציונאליות, שאפיינו את חלקה השני של המאה התשע עשרה, יצרה מצב של התפרקות האישיות לקטעים ובהמשך להתפוררות רגשית, פסיכולוגית ורוחנית בתרבות וביחיד. חוסר הלגיטימיות לתת ביטוי לדחפים "לא רציונאליים", האמונה כי הבחירה החופשית אינה משמעותית ברצף הזמן, ההתרחקות מן המשפחתיות ומן המסורת, הצורך לעבוד במנותק מן הבית כסרט נע, כל אלו פגעו בצלם האנושי ועודדו ניכור של בני התקופה מעצמם ומזולתם. על רקע התנגדות לניכור שפשט באירופה והצורך בחיבור מחודש לעולם הפנימי צמחו הרעיונות האקזיסטנציאליסטיים הראשונים בתקופה זו.

ההוגים והרעיונות המרכזיים בבסיס הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית

העקרונות המרכזיים בשיח האקזיסטנציאליסטי בעצם מנסח בעבודם של ארבעת פילוסופים - סרן קירקגור, פרידריך ניטשה, מרטין היידגר וג'אן פול סארטר. ניתן לומר כי במרכז הדיון אותו מקיימים ארבעת הפילוסופים ניצב "החלל האישי שאנו תופסים" מזוויות ראייה שונות-ארבעתם מאוחדים סביב חשיבות העיסוק בעולמו ופנימיותו של הסובייקט אשר מחזיק בחוקיות ייחודית משלו. מתוך הכרה בחשיבות זו נגזרת הנחת היסוד האקזיסטנציאליסטית הבסיסית לפיה לא ניתן לכפות על האדם הפרטי שום סוג של חוקיות כללית. חוסר המשמעות של החוקיות הכללית מקבל משנה תוקף תחת מושג הבחירה, המודגש בכתבי ארבעת ההוגים, לפיו בפני כל אדם ניצבת האפשרות לבחור כיצד יעצב את חייו, רעיון אשר זכה לניסוחים ווריאציות שונות. מבחינה היסטורית וכרונולוגית נחשב סרן קירקגור לפילוסוף האקזיסטנציאליסט הראשון, קירקגור הוא זה שהניח את היסודות לרבים מן הרעיונות האקזיסטנציאליסטיים. קירקגור פעל בדנמרק, בחציה הראשון של המאה התשע עשרה, ועסק בשאלה שנעדרה מן השיח הפילוסופי מאז העת העתיקה- מהו הקיום ומה פירוש הדבר להיות קיים. בספרו "או/או" טען קירקגור כי אדם יכול לבחור באחת מבין שתי דרכים להתקיים בעולם: הראשונה היא הדרך האסתטית, בה חי אדם למען עצמו והנאתו. דרך זו הנה דרך חיים אשר נשענת על העולם החיצוני, דרך בה אדם מצפה לקבל הכל מבחוץ ומשום כך היא פסיבית ואין בה חופש אלא תלות ואקראיות. קירקגור סבור כי בחירה בדרך האסתטית הנה בחירה בקיום נטול משמעות שעשוי להוביל בסופו של יום לתחושות של ייאוש וחוסר שליטה. דרך החיים האלטרנטיבית הנה הדרך האתית, דרך שרוב עניינה הוא בעולמו הפנימי של האדם. האדם האתי מבקש ללמוד את עצמו ולברוא את דמותו מחדש בשאיפה להפוך לאדם טוב יותר. בחירה בדרך האתית הופכת את קיומנו לקיום שאנו ערבים לו ומחויבים אליו. ככלל, אליבא דה קירקגור, האדם האתי הוא זה אשר יוצר במידה רבה את עולמו, אדם שהמציאות שלו אינה בנויה מאמת אובייקטיבית אלא מאמת סובייקטיבית כיוון שגישתו למציאות היא זו שקובעת אפילו את מה שמכונה עובדות. קירקגור מאמין כי העולם נתון לפרשנות אישית וכי בני האדם רואים אותו כפי שהם רוצים לראותו, בקשר ישיר לערכים אשר בחרו לחיות לאורם. בהמשך מסביר קירקגור כי הבחירה החופשית, אשר מעצבת את עולמו של הסובייקט, הופכת את הקיום למסוכן ומאיים כיוון שלעולם לא נוכל לדעת אם הדרך שבחרנו הנה הדרך הנכונה ולכן האחריות הניצבת על כתפנו היא כבדה ממש. אדם אשר מודע לכובד האחריות המוטלת עליו יחוש כל חייו את החרדה המתלווה לחופש הבחירה בו זכה. חרדתו של אדם אף עשויה להתעצם תחת ההבנה כי מציאות חיינו, האמת הסובייקטיבית שלנו, לאורה אנו חווים את העולם, אינה מתבססת על שום דבר מוחשי, מה

שחושף אותנו אל אי הוודאות המוחלטת אשר נמצאת בלב ליבו של הקיום האנושי. למרות העובדה שהפילוסוף, פרידריך ניטשה, לא קרא את כתביו של קירקגור עד לימי האחרונים ניתן לזהות קרבה רעיונית מהותית בין כתביהם של השניים. כמו קירקגור גם ניטשה קורא לאדם לקחת שליטה על חייו ולהימנע מן הריקבון, שעלול להשתלט עליהם ולתת להם גוון של תאונה מקרית. ניטשה מבקש מבני האדם לחוות ולהתייחס אל חוויותיהם כאל ניסוי מדעי, כלומר, לבחון עצמם על ידי שאלות כגון: "מה חויתי באמת? מה אירע אז בי ומסביבי? האם שכלי היה צלול די הצורך? האם רצוני היה חזק כנגד כל הטעיה?..? כן, בחקירה עצמית, יחזיר האדם לעצמו את עוצמתו ואת שורשיו שסובלים מניכור ומאובדן כיוון פסיכולוגי ורוחני. בניגוד לתהליכים הקורים בטבע ללא שום בחירה האדם אינו יכול להגשים עצמו ללא התכוונות והתמודדות. ניטשה משתמש במושג "הרצון לעוצמה" כביטוי להגשמה עצמית שהיא, לדידו, הדחף הבסיסי של האורגניזם. אותה עוצמה תאפשר לאדם להביא לעולם את האפשרויות הפנימיות שלו ולשלוט, במידת האפשר, בחייו. ברעיון ההתכוונות העצמית, בו עוסק ניטשה, ניתן לזהות את זרעי הפנומנולוגיה אשר יפתח אדמונד הוסרל כמה עשורים מאוחר יותר. רעיונותיו של הוסרל יהוו בסיס להמשך ההתפתחות הרעיונית של ההגות האקזיסטנציאליסטית במאה העשרים. הפנומנולוגיה מניחה כי כל צורות ההכרה מתכוונות, ובעלות מטרה, לכן משמעותן הממשית של תופעות אינה רלוונטית אלא המשמעות שיש להן בתודעתו של האדם. מרטין היידגר הושפע עמוקות מרעיונות הפנומנולוגיה וקבע כי קיימת זהות מוחלטת בין האדם והעולם- האדם הוא זה המעניק משמעות ל"ישים" בעולמו ולכן בניתוח עולמו אין לנו עניין במציאות כשלעצמה. כמו קירקגור וניטשה גם היידגר מבדיל בין מצבי הוויה בעולם, אך משתמש בטרמינולוגיה מעט שונה: היידגר סבור כי אדם יכול לחיות במצב של שכחת ההוויה, מצב לא אותנטי בו הוא נכנע לטרדות היומיום של החיים ונסחף עם הזרם במקום לבחור ולעצב את חייו. לחילופין, אדם יכול לבחור לחיות במצב של עוררות להוויה, מצב בו לא יבחר לעסוק באופן בו מתנהלים הדברים ביומיום אלא להתפלא על עצם קיומם. אדם אשר ער להווייתו מודע לטוב ולרע שבקיומו האותנטי: מחד, הוא חש ביכולת שלו לבחור ולהשפיע על כיוון חייו, ומאידך מרגיש את מגבלותיו ואת החרדה סביב החופש המוחלט והריק הקיומי שנח תחתיו. הפילוסוף הצרפתי, ג'אן פול סארטר, עסק גם הוא רבות במושג האותנטיות הנגזר מן החופש והיכולת לבחור ולקחת אחריות על בחירותינו. סארטר הבין כי החופש והמודעות ליכולת ההשפעה של אדם על חייו מעוררים חרדה, אימה ובחילה והשתמש באוקסימורון לפיו האדם "נידון לחופש". החרדה שמעורר החופש מובילה, לעיתים קרובות, למצב בו בני האדם נופלים ל"כחש עצמי" (faith bad) ומרמים עצמם בתואנה כי חייהם מעוצבים על ידי מערכות חיצוניות של השפעות כמו יצרים, תורשה, מעמד כלכלי-פוליטי ומצב בטחוני. האדם האותנטי, לפי סארטר, הוא מי שאינו מחפש תירוצים והצדקות, קיומו קודם למהותו, בחירותיו ספונטניות, חופשיות ואחריות. זהו אדם שבוחר בדרך של מעורבות ומחויבות מוחלטת לחירותו האישית ולבחירותיו החופשיות למרות החרדה והפחדים שהדבר מעורר. האדם החופשי והאותנטי יתמיד במאבק אישי להפוך למה שבחר להיות ללא תלות בצפייותיהם של האחרים סביבו. סארטר סבור כי אין בחירות טובות או רעות, מכאן שהאדם אינו יכול לטעות בערכים אלא רק בתהליך בחירתם.

הקשר בין הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית לליווי הרוחני

הליווי הרוחני נשען על כמה עקרונות מרכזיים: הדגשת הסובייקטיביות כבסיס לליווי, אין חלל אחד וזמן אחד, יש חללים רבים וזמנים רבים כמספר הסובייקטים. לפי עקרונות הליווי הרוחני הנטייה לראות את המלווה ביחס לאמת המידה של המלווה וכהשלכה של התיאוריה שלו

מחמיצה את החוויות הייחודיות של המלווה ואת פוטנציאל ההעמקה בהווייתו הייחודית. מטרת המלווה היא לראות את המלווה בעולמו הייחודי והממשי ולהתייחס אליו באופן פנומנולוגי, כלומר, להתבונן יחד אתו בתופעות שבחיי ולבחון את משמעותן בתודעתו. על אף הפער האינהרנטי בין העולמות, המלווה ינסה להתקיים בעולמו של המלווה, להקשיב ולחקור את התופעות והחוויות שממלאות את עולמו כל זאת ללא הנחות יסוד מוקדמות. כך, על ידי ירידה אל מתחת לתיאוריות הפסיכולוגיות המוכרות, יוכל המלווה להכיר, עד כמה שניתן, את עולמו והווייתו של המלווה ולהתקרב במידת מה לחוויותיו ותחושותיו.

מוות- עובדת קיומו של המוות, כסוף בלתי נמנע של הווייתנו בעולם, היא האמת החזקה ביותר של קיומינו. אמת זו יוצרת נוכחות תמידית של אי קיום בתוך הקיום. כתוצאה מכך מלווה את האדם בחייו חרדה בסיסית אשר בוקעת ממאמציו, המודעים והלא מודעים, להתמודד עם נתון בסיסי זה. התייחסות למוות ניתן למצוא בהגותו של מרטין היידגר אשר מדבר על חוויות ה"נוגעות" במוות כקטליזטור לשינוי. היידגר סבור כי חוויות קצה, אשר מפגישות אותנו עם שבריריות החיים, עשויות לתרום למעבר בין קיום של "שכחת ההוויה" לקיום של "עוררות בהוויה". מכאן שהסתכלות על המוות, הבלתי נמנע, והשלמה מסוימת עם נוכחותו עשויים ליצור נכונות לשינוי וקבלת אחריות על חיינו וכך "להציל" אותנו מחיים חומריים, יומיומיים וחסרי אותנטיות. העיסוק בפחד שורשי ועמוק כמו המוות עשוי להיות ביטוי לדיאלוג פתוח וחופשי אשר מאפשר למלווה לגעת בתכנים מהם הוא נמנע בסיטואציות שאינן בטוחות עבורו. המנוף לשינוי עשויצלבוע גם מן התחושה שניתן לדבר על הגרוע מכל ולהיעזר בנוכחות מקבלת ותומכת אשר עוזרת לברר את הקושי ולהעמיק בו ואינה בורחת מן הדיון.

חופש- כל אחד מארבעת הפילוסופים, אותם הצגנו לעיל, מדבר על היכולת שלנו, כבני אדם, לעצב את עולמינו. לכאורה זוהי זכות שיש בה רק טוב, הרי כולנו רוצים להיות חופשיים, אך זכות זו מאגדת בתוכה את האמת הקיומית שאינה פשוטה לעיכול: אין קרקע יציבה תחת רגלינו אלא רק תהום וריק- אנו נדרשים לקחת אחריות! היכולת לתפוס ולהבין את משמעות החופש בחיינו מייצרת קונפליקט תמידי עם אותו ריק, קונפליקט המלווה בכמיהה למצוא קרקע מוצקה וקצת שקט, קונפליקט המתעמת עם הצורך שלנו לקחת אחריות על חיינו.

משמעות- מלווים רבים מגיעים למלווה רוחני מתוך תחושה שחיהם חסרי משמעות או חסרי מטרה, והם אכן צודקים- אנו יצורים מחפשי משמעות שנזרקים לעולם שאין בו משמעות. חוסר המשמעות נובע מעובדות הקיום הקשות: הידיעה כי המוות בלתי נמנע והכול יגיע אל קיצו, בדידותנו בעולם והריק בתוכו אנו צריכים לייצר חיים שלמים, כל אלו מקשים עלינו ליצור ובכך יכול לסייע משמעות מתמשכת בחיינו. לא פעם "משמעות נובעת מפעילות בעלת משמעות".

מפגש ליווי רוחני- דרך הדיאלוג שבו עשוי המלווה לגלות לעצמו כלים אשר יסייעו לו להיות מעורב ומחויב יותר במערכות היחסים שלו. מעורבות לא בהכרח נותנת תשובה לשאלות על משמעות, אך בעזרתה תופסות שאלות על משמעות מקום פחות מטריד בחיינו.

תכנית ההכשרה

סגל מנחים ומרצים (נושאים מרכזיים):

חנה קלבנסקי – מייסדת של מרכז "יד לנפש", מנחה ומנהלת של הכתנית.

מלווה רוחנית מוסמכת ומחנכת מוסמכת.

בעלת תואר שני במוסיקה ותואר שני במדעי היהדות, הסמכה לרבנות בבית מדרש רבני ע"ש שכטר..

הרב יהושע אנגלמן – מנחה שותף בתכנית.

פסיכותרפיסט מוסמך בשיטת גשטלט ואנליטי.

ד"ר יקיר קאופמן – בית החולים "הרצוג", ירושלים

גריאטריה, נירולוגיה,
נירולוגיה קוגניטיבית

סאידה מוחסן-ביאדסי – מרצה בנושא איסלאם.

עו"ד, מלווה רוחנית מוסמכת

האב ד"ר דוד נויהאוז – מרצה בנושאי נצרות.

נזיר ישועי ישראלי, סגן הפטריארך וממונה כללי על הקהילות
דוברות העברית בישראל

**ד"ר אינדה קריקסונוב – מרצה בנושאי תרבות יוצאי ברית
המועצות, ובנושא ביבליותרפיה**

נושאים מרכזיים של התכנית

**תכנית הלימודים לשנת תשע"ז – תשע"ח מתקיימת בקבוצה מעורבת בין ישראלים ילידי
ארץ ודוברי רוסית שעלו ארצה. שפת ההוראה עברית. מקום הלימודים – תל אביב.**

להלן נושאי ליבה של התכנית ההכשרה שבנויים ע"פ דרישות של מסמך הקריטריונים להכשרה בליווי
הרוחני:

1. מבוא לליווי הרוחני

- ✓ **בירור מושג רוח האדם, מושג רוחניות, שאלות סביב אפנים שונים של ביטוי רוחניות, צרכים רוחניים.** כמו כן גם דיון סביב הגדרות רוחניות ממקורות תרבות שונים – בעקר ספרות ופילוסופיה. הבדל בין תפיסת רוחניות תרבותית ודתית. קטעי קריאה מיצירות של טולסטוי ואברהם יהושע השל.
- ✓ **היסטוריה של המקצוע החל מתחילת המאה ה-20, התפתחות של התחום בארצות הברית ובישראל.**
- ✓ **מטרות התכנית, תאום ציפיות.**
- ✓ **כלים של ליווי רוחני**
- ✓ **בין ליווי רוחני לטיפול – הנושא מתמשך ומודגש במהלך כל שנה של התכנית, כמו בהצגה פרונטלית, גם בניתוח תמלילים. מטרת הנושא הבנה ברורה המבדילה בין התחומים.**

אופן הוראה: עבודה קבוצתית דינמית, הצגת נושא ע"י המנחים ומרצים חיצוניים.

מטרה: לתת תמונה כוללת של המקצוע ליווי רוחני, מהות ומטרות. ליצור דינמיקה ראשונית ואווירת אימון בקבוצה ע"י דיון סביב מושג רוח.

מספר שעות לימוד: שעות 37

2. רפואה ולייווי רוחני

✓ **מחקרים מדעים** המוכיחים את הקשר בין מצב נפשי - רוחני ובין מצב

בריאותי

✓ **מושג איכות חיים** הכולל בריאות פיזית, נפשית ורוחנית

✓ **רפואה פליאטיבית**

אופן הוראה: הרצאה פרונטלית (ד"ר יקיר קאופמן, בית החולים הרצוג, ירושלים,

עו"ס ולריה גרופמן – מנהלת תכניות בעמותת "עמדא" – לחולי אלצהיימר ובני

משפחותיהם)

קריאה במאמרים מקצועיים מרשימת קראית חובה

מטרה: הנושא זה ניתן בתחילת התכנית כדי ליצור הבנה ברורה על ערך שבמקצוע

מוכח ע"י מחקרים רפואיים.

מספר שעות לימוד: 8

3. דת ותרבות יהודית

הנושא הזה של התכנית מחולק למספר תת-נושאים:

✓ **תפיסת הייסורים** בתנ"ך וספרות חז"ל

✓ **תפיסת המוות** בתנ"ך ובספרות חז"ל

✓ **אבלות** – הלכות אבלות בספרות חז"ל ושולחן ערוך ועד ימינו.

✓ **משמעות תפילה וברכה** – עיון במקורות מספרות חז"ל, חסידות. סדנא

בכתיבת תפילה ספונטנית

✓ **קדוש הזמן ומשמעות הכוונה** בספרות חז"ל, חסידות ופילוסופיה יהודית

✓ **תשליך, ווידי ומחילה** ביהדות

✓ **טקסים ביהדות**

אופן הוראה: פרונטלי, חברותא, עבודה קבוצתית בהנחיה של חנה קלבנסקי, ראש תכנית ובעלת תואר שני במדעי היהדות ומחנכת מוסמכת בליווי רוחני. לימוד עם הרב יהושע אנגלמן, מרצה ליהדות ואחד ממובילי תנועת יהדות מתחדשת.

מטרה: לפתח אצל הסטודנטים הבנה על תפיסת הרוחניות היהודית מתקופות שונות של היסטוריה היהודית. לפתח מיומנות ראייה של ערכים אוניברסליים שבתוך הטקסטים עתיקים. לפתח יכולת להשתמש בטקסט ככלי השלכתי בליווי רוחני. לפתח מיומנות שימוש בתפילה, יצירת מרחב קדוש. לפתח מיומנות שימוש בטקס.

שעות לימוד: 62

4. איסלאם

הנושא זה יינתן ע"י מרצה אורח שייח חאסן מנסרה

קודים תרבותיים באיסלאם סביב מחלה, סוף החיים ואבלות.

אופן הוראה: פרונטלי, עיון וקריאה במאמרים, שימוש בספריה וירטואלית (מרצה אורחת עו"ד סאידה מוחסן ביאדסי – מלווה רוחנית מוסמכת)

מטרה: לפתח הבנה של קודים תרבותיים באסלאם ליצירה של מרחב בטוח ורוחני

שעות לימוד: 12

5. נוצרות

תפיסת מחלה, סוף החיים ומוות

אופן הוראה: פרונטלי, עיון ושימוש בספריה וירטואלית

מרצה אורח – האב ד"ר דוד נויאהוז

מטרה: לפתח מיומנות הבנת תפיסת הרוח מבוסס על תאולוגיה נוצרית

שעות לימוד: 12

6. דתות המזרח

תפיסת מחלה, סוף החיים, ייסורים ואבלות בדתות המזרח

נכון להיום בעולם המודרני קיימת נטייה ללמוד את העקרונות של דתות המזרח בשיטות שונות המותאמות לתרבות עולמית. אנו רואים הרבה נקודות משותפות בין העקרונות של דתות המזרח ועקרונות של ליווי רוחני, כגון יכולת נוכחות ברגע זה, יכולת הכלה של כאב.

יחד עם זאת חשוב לנו להביא לתלמידינו שהמיומנויות אלו הם לא בבלעדיות של דתות המזרח, אלא ערכים אוניברסליים.

אופן הוראה: דיון אחרי קריאה מתוך הביבליוגרפיה (**ספר החיים והמתים טיבטי, כוחו של רגע זה של אקהרט טול, מי מת של סטיבן ליון**)

מטרה: לפתח מיומנות לחוות את הרגע הנוכחי. לפתח מיומנות הכלה של כאב, אבדן, סוף החיים כחלק בלתי נפרד מהחיים.

שעות לימוד: 12

7. תרבות הרוסית

✓ תפישת אובדן, סוף החיים ומוות. בספרות ושירה רוסית. הקטעים הנבחרים מתוך הספרות ושירה הינם מתקופה לפני המהפכה קומוניסטית ואחריה.

✓ מאפיינים תרבותיים של תקופת שלטון הקומוניסטי

✓ חינוך ופסיכולוגיה בעקבות שלטון הקומוניסטי

✓ שימוש ביצירות תרבות ככלים השלכתיים ליצירת מרחב לשיחה

אופן הוראה: מרצה אורח מתמחה בספרות הרוסית, **ד"ר אינדה קריקסונוב**, מרצה אורח מתמחה בתחום סוציולוגיה, שיתוף של סטודנטים. קריאת מאמרים בתחום.

מטרה: ללמוד לעומק את ההשפעה של תרבות הרוסית על דפוסי התנהגותיים של יוצאי ברית המועצות לשעבר. לפתח יכולת שימוש ביצירות תרבות ככלי השלכת בעבודה.

שעות לימוד: 38

8. התערבויות ומודלים מתחום הפסכולוגיה

✓ **התערבויות** הנושא של התערבויות נלמדת בתכנית כיחידה נפרדת (מומלצת גם ספרות לקריאה) וגם במהלך ניתוח תמלילים והדרכה. התערבויות כוללות שיקוף, פאראפרז, מיקוד, ריפריימינג וכו'...

✓ **נרטיב** הנושא זה נלמדת ע"י ספרות מומלצת וסדנא מעשית של תרגול וזיהוי נרטיב. גם מודגש בניתוח תמלילים והדרכה אישית.

✓ **טראומה ופוסט טראומה** הנושא נלמד ע"י הצגת תאוריה ודיון.

✓ **שלבי אבל** תאוריה של ד"ר קובלר רוס ותאוריות המבקרות את קובלר רוס

✓ **משפחה ומעגלים שונים סביב החולה** – מהן השפעות של מחלה ומוות מתקרב על דינמיקה משפחתית

אופן הוראה: פרונטלי ע"י מנחה תכנית **יהושע אנגלמן** - פסיכותרפיסט מוסמך, מרצה אורחת מומחית בטיפול משפחתי. **עבודת תרגול** קבוצתית בזיהוי התערבויות ונרטיב. **מטרה:** למידה ותרגול של כלים של התערבות. לפתח הבנה ברורה בין טיפול וליווי רוחני. לפתח מיומנות זיהוי מידי של כלים שסטודנט משתמש בעבודה שלו.

שעות לימוד: 43

9. כלים יצירתיים

- ✓ **מוזיקה ככלי בליווי רוחני** המלצה לצפיית סרט Alive inside על שימוש במוסיקה עם חולי דמנציה. מחקרים בנושא השפעת מוסיקה. סדנא בשימוש כלי מוסיקלי בעבודה עם המטופלים (חנה קלבנסקי)
- ✓ **מגע** הסדנא בהנחיה של מומחה בתחום. המטרה איך ניתן להשתמש במגע בעבודה עם מטופלים (טליה מלכוס – מלווה רוחנית מוסמכת)
- ✓ **ביבליותרפיה:** סדנא עם מומחית בביבליותרפיה אינדה קריקסונות
- ✓ **קלפים טיפוליים:** סדנא (אורית וינבוים)
- ✓ **מדיטציה** חלק גדול מפרקטיקה רוחנית בתפיחה של יום הלימודים הינו הכרות עם סוגים שונים של מדיטציה מתרבויות ושיטות שונות
- ✓ **מיידפולנס** חלק גדול מפרקטיקה רוחנית בפתחת יום הלימודים (חנה קלבנסקי)

אופן הוראה: סדנאות ועבודה קבוצתית (מוזיקה ע"י חנה קלבנסקי, תואר שני במוזיקה), מגע (טליה מלכוס, מומחית בשיאצו).

מטרה: לפתח מיומנות שימוש בכלים אלו. סטודנטים מתבקשים עוד בתחילת התכנית לקחת על עצמם פרקטיקה רוחנית אחת שמתאימה להם ולתרגל אותה על בסיס יום יומי.

שעות לימוד: 37

10. ניתוח תמלילים:

כל סטודנט במהלך כל שנה מחויב להציג לפני הקבוצה 4 או יותר תמלילים מתוך הפרקטיקה שלו. אופן הגשת התמליל ראו בנספח א':

אופן הוראה: עבודה קבוצתית בהנחיית מנחי התכנית.

מטרה: ניתוח תמלילים הינו חלק חשוב של למידה בתכנית המאפשר את שילוב קוגניטיבי ורוחני. יחד עם ניתוח מעמיק של דינמיקה בין סטודנט ומטופל, זיהוי כלים שהסטודנט משתמש במהלך הפגישה, יש מקום להבנה של מרחב הרוחני, ניסיון אבחון רוחני ופיתוח מיומנות שיחה המשלבת תפיסה קוגניטיבית ורוחנית. ניתוח תמלילים גם הזדמנות נהדרת לאינטראקציה קבוצתית ופיתוח מיומנות להנחיה קבוצתית.

שעות לימוד: 80

11. נושאים נוספים

✓ **חוקים ומשפטים – חוק הנוטה למות, הנחיות מקדימות** (הנושא ניתן ע"י

חנה קלבנסקי)

✓ **חוק אתי של מלווה הרוחני** (חנה קלבנסקי)

✓ **עבודה בצוות רב מקצועי** (בהנחיית שתי מנחות של התכנית)

מטרה: הקניית ידע מקצועי בתחום ליווי רוחני.

שעות לימוד: 15

12. שעות קבוצה

מרחב רפלקציה של קבוצה (בהנחיית שתי מנחות של התכנית)

מטרה: פיתוח יכולת רפלקציה, עמידה מול קשיים רגשיים, יכולת הכלה של נושאים העולים.

שעות לימוד: 20

13. סמינרים וימי העשרה

במהלך שנתיים של ההכשרה אנו מחייבים את הסטודנטים להשתתף בימי העשרה כגון סדנא לפיתוח כלים של טיפול עצמי (Self Care), אירועים וכנסים הקשורים לתחום ליווי הרוחני, ימי גיבוש והרצאות חוץ.

מספר שעות: 40

מספר שעות בתכנית העיונית לשנתיים כ416

רשימת חובות ומשימות

- ✓ כל סטודנט במהלך שנה אחת של התכנית לא יעדר מהלימודים יותר מפעמיים.
- ✓ על כל סטודנט במהלך כל שנה של התכנית להגיש 8 תמלילים (16 תוך שנתיים), להיות מוכן לפחות פעמיים במהלך כל שנה להציג לניתוח לימודי תמליל מפרקטיקה שלו בפורמט המקובל בתכנית
- ✓ על כל סטודנט לעיין בקריאת חובה בכל שנה, ולהגיש תמצית של הנקרא המשקף את היחס אישי באור הנלמד לא פחות מ-300 מילים. וכמו כן להיות מוכן לדיון סביב הנקרא בקבוצה.
- ✓ זמן ההגשה בכתב של תמלילים ותמציות קריאת חובה לא יאוחר מחודש אחרי סיום שנת הלימודים
- ✓ על כל סטודנט חובה לקבל שעות הדרכה פעם לשבועיים וע"פ צורך מידי
- ✓ על כל סטודנט להשלים שעות פרקטיקה (200 שעות לשנה, 400 לכל התכנית) לא יאוחר מחצי שנה אחרי סיום התכנית.

התנסות קלינית (פרקטיקה) והדרכה

- ✓ התכנית אחראית על הסדר מקומות פרקטיקה עבור כל סטודנט
- ✓ התכנית מציעה לסטודנטים מוסדות רפואיים קרוב לאזור מגוריהם.
- ✓ התכנית אחראית על כניסה של סטודנט למוסד, ביטוח, ותאום אדמיניסטרטיבי ומקצועי.
- ✓ התנסות קלינית מתחילה בחודש שלישי לאחר תחילת הכשרה עיונית
- ✓ כל סטודנט מקבל הדרכה פרטנית פעם לשבועיים למשך שעה וחצי מאחד המנחים בתכנית ובנוסף שיחות או הדרכות מאיש צוות אחראי במוסד
- ✓ ההדרכה ניתנת ע"י מנחים של התכנית או במקביל ע"י עו"ס במקום של ההתנסות קלינית
- ✓ מנחים של התכנית אחראיות על תהליכים שסטודנטים עוברים במקום התנסות ומקיימות שיחות עם עו"סים של המוסד לעקוב על תהליך ההתנסות
- ✓ כל סטודנט חייב לדווח בכתב במערכת של המוסד על פגישות שלו עם מטופלים ותהליכי התפתחות של הליווי
- ✓ כל סטודנט במידת צורך מעלה דילמה ממקום פרקטי בתוך הקבוצה. העלת הדילמה מוסכמת עם מדריכה/ ומביאה חומר לימודי וחינוכי לכל הקבוצה
- ✓ בסיום של התנסות קלינית במוסד סטודנט מקבל דוח שעות מעו"ס האחראית על הסטודנט במוסד

✓ בנוסף לדוח שעות הסטודנט מקבל חוות דעת של העו"ס על התנסות קלינית

מרצים אורחים:

- ד"ר פיטר קריקסונות – מומחה לספרות הרוסית ופילוסופיה
- ד"ר אינדה קריקסונות – ביבליאותרפיסטית ומנחה קבוצות
- שייח חאסטן מנסרה – ראש קרן יוזמות אברהם, מומחה באסלאם
- כומר איגור פצליניצב – כומר של כנסייה הרוסית ביפו – תל אביב
- טליה מלכולס – מומחית בשיאצו, מנחת קבוצות בנושא מגע
- ולריה גרופמן – עו"סית, מנהלת פרויקטים בעמותת "אמדע" – לחולי אלצהיימר
- שרה ווינשטיין – מלווה רוחנית מוסמכת
- רות שלב – מלווה רוחנית מוסמכת
- אבי דרדיק – מלווה רוחני מוסמך
- קרן ארפי – אחות מוסמכת בהוספיס בית "צבר"
- יוסי לוי – מנהל עמותת "שירת השבט"
- אורית ויינבוים – מטפלת בשיטת כתיבה כסיפור חיים

תנאי קבלה

- תואר אקדמי ראשון מוכר ואושר בישראל
- מוכנות לעבור תהליך פנימי עמוק במהלך הלימודים
- מוכנות לראות ליווי רוחני כמקצוע לעתיד
- ראיון אישי

שכר לימוד

שכר לימוד לשנת הלימודים הינו 6000 ₪. שכר הלימוד לא כולל אגרה לוועדת ההסמכה (בערך 250 ₪).

במקרה ואם המוסד שבו ישובץ סטודנט ידרוש דמי קליטה התשלום יהיה באחריות של סטודנט בגובה של 50% מדמי קליטה.

יד לנפש

"הכשרה בליווי רוחני רגיש תרבות"

תכנית לימודים תשע"ז (שנה ראשונה)

תאריך	נושא	כלים
3.11.2016	פתיחה, הכרות חווייתית דרך כלים השלכתיים. מהו ליווי רוחני, בירור מושג רוח והשפעה של רוח על שאר תפקוד הוליסטי. התבססות על מאמר מתוך ביבליוגרפיה. הצגת מטרות התכנית, דרישות ודרכי עבודה	עבודה קבוצתית
10.11.2016	- פרקטיקה רוחנית - דיון סביב מאמר "תמיכה רוחנית בבתי אבות (ברשימת קריאת חובה). - טקסט ממקורות יהודיים (תלמוד בבלי, מסכת ברכות, ע"א)	עבודה קבוצתית. עבודה בחברותא, דיון
17.11.2016	- פרקטיקה רוחנית - הדגמה של מפגש ליווי רוחני וניתוח (מנחות) - ד"ר קאופמן, רפואה ורוח על בסיס מאמר של המרצה מרשימת ביבליוגרפיה. למפגש זה הסטודנטים מתבקשים לקרוא גם את מאמר: Koenig Religion spirituality and Medicine מתוך רשימת ביבליוגרפיה	הנחיה והרצאה, מרצה אורח
24.11.2016	- פרקטיקה רוחנית - טקסט ממקורות יהודיים, מסכת עבודה זרה סיפורו של רב דורדאי למפגש זה חובת קריאה מאמר Using religious resources in clinical ministry.6 Zahara Davidowitz-Farkas and George Handzo - בירור מושג רוח של אדם, דיון חפשי	חברותה ודיון, הנחיה
1.12.2016	- פרקטיקה רוחנית - מפגש עם בוגרות על עבודה כמלווה רוחנית שעת קבוצה	עבודה קבוצתית והנחיה

הנחיה ועבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - מה בין ליווי רוחני וטיפול עבודה עם מצגת של התכנית - ניתוח תמליל (חיצוני)	8.12.2016
הנחיה ועבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - דיון סביב ספר של אירוויין יאלום "להביט בשמש" - ניתוח תמליל (חיצוני)	15.12.2016
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - עבודה בצוות רב מקצועי, אתגרים, גבולות ומקום. - מפגש עם החולה, טקסט ממקור יהודי, שולחן ערוך, דיני ביקור חולים	22.12.2016
		29.12.2016 ערב חנוכה, חופש
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - התערבויות פסיכותרפוטיות. שיקוף, פארפרז, ריפריימינג, בירור מושגים והדגמה	5.01.2017
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - דיון סביב ספרו של ויקטור פראנקל "אדם מחפש משמעות" - ניתוח תמליל (חיצוני)	12.01.2017
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - עיון בקוד אתי של מלווה הרוחני (הטקסט נמצא בספריה וירטואלית של "יד לנפש" בראשית לב' מפגש יעקב עם מלאך דיון סביב הטקסט באור תאוריה של ויקטור פראנקל	19.01.2017
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - אבחון רוחני, כלים לעבודה	26.01.2017
מרצה אורחת	- פרקטיקה רוחנית - הרצאה על גריאטריה ודמנציה ד"ר ברוניה לוביצקי - ניתוח תמליל מתוך קבוצה	3.02.2017
מרצה אורחת	- פרקטיקה רוחנית - חולה ומשפחתו. דבורה קורן קריאת חובה למפגש זה מתוך ביבליאוגרפיה: From Hope to Despair, and Back: Being the Wife of a Patient in a Persistent Vegetative State	9.02.2017

Yaira Hamama-Raz, Yonit Zabari, Eli Buchbinder	
- כלים לרפלקציה עצמית (יוגה, תנועה וכו')	
16.02.2017	- פרקטיקה רוחנית - החולה ומשפחתו (המשך) - דיון סביב הספר מתוך ביבליאוגרפיה "קובלר רוס "On Death and Dying"
מרצה אורחת, עבודה קבוצתית	
23.02.2017	- פרקטיקה רוחנית - ביבליאותרפיה, סדנא, אינדה קריקסונות - שעת קבוצה, חוויות, דילמות
מרצה אורחת, עבודה קבוצתית	
2.03.2017	- פרקטיקה רוחנית - מהו נרטיב? - דיון סביב ספר מתוך קריאת חובה מייקל וויט "מפות נרטיביות" - ניתוח תמליל מתוך קבוצה
מנחות התכנית עבודה קבוצתית	
9.03.2017	- פרקטיקה רוחנית - עיון בסוגיות תרבותיות יוצאי חבר העמים, ד"ר פיטר קריקסונות
מרצה אורח	
16.03.2017	- פרקטיקה רוחנית - מאפיינים של חולי דמנציה, ולריה גרופמן, עו"סית, עמותת "עמדא" - ניתוח תמליל מתוך קבוצה
מרצה אורחת, עבודה קבוצתית	
23.03.2017	- פרקטיקה רוחנית - קלפים טיפוליים, סדנא - שעת קבוצה
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	
30.03.2017	- פרקטיקה רוחנית - דיון סביב ספרו של סטיבן לוויין "מי מת" - לקראת פסח – מעבדות לחרות
מנחות התכנית, עבודה קבוצתית	
6- 20.04.2017	חופשת פסח
27.04.2017	- פרקטיקה רוחנית - עבודה עם חולי דמנציה, שימוש בכלים הלא ורבליים לקראת המפגש חובת צפייה בסרט Alive Inside - ניתוח תמליל עם חולה דמנציה - שעת קבוצה. רפלקציה אחרי החופשה
מנחי התכנית, עבודה קבוצתית	
4.05.2017	פרקטיקה רוחנית - כוחה של מוסיקה, שימוש במוסיקה בעבודה של ליווי רוחני, סדנא
חנה קלבנסקי עבודה קבוצתית	

	- שעת קבוצה	
	11.05.2017	- פרקטיקה רוחנית ניתוח תמליל - - שעת קבוצה
מרצה אורח	18.05.2017	- פרקטיקה רוחנית - מהי מחלת סרטן ד"ר יקיר קאופמן - מחלת סרטן סביבי – שיחת קבוצה
מנחי התכנית עבודה קבוצתית	25.05.2017	- פרקטיקה רוחנית - דיון סביב הספר החיים והמתים טיבטי - ניתוח תמליל
מנחי התכנית ועבודה קבוצתית	19.05.2017	- פרקטיקה רוחנית - דיון בספר "דוקטור ונשמה" של ויקטור פרנקל - פרקים מתוך ספרו של אירוויין יהלום "פסיכותרפיה אקזיסטנציאלית"
מנחי התכנית ועבודה קבוצתית	26.05.2017	- פרקטיקה רוחנית - ניתוח תמליל מתוך קבוצה שעת קבוצה
מנחי התכנית עבודה קבוצתית	1.06.2017	- פרקטיקה רוחנית - אבל במקורות יהודיים, פילוסופיה והלכות - תמליל
מנחות התכנית עבודה קבוצתית	8.06.2017	- פרקטיקה רוחנית - בניית טקסים, סדנא - שעת קבוצה
מרצה אורח	15.06.2017	- פרקטיקה רוחנית - משמעות של מגע, סדנא במגע, טליה מלכוס - תמליל
	22.06.2017	- פרקטיקה רוחנית - טכניקות שחרור כאב, אשליה.....(מדריך חיצוני) - שעת קבוצה
מנחי התכנית	29.06.2017	- פרקטיקה רוחנית - פרידה ביהדות, טקסט ודיון תמליל

• -יתכן שינויים בסדר של הסילבוס.

- הסילבוס מתייחס רק לשנה אחת ומשמעותו להביא את הסטודנט לחווית המקצוע
- שעות כל פגישה הן בין 17.00-21.00
- פרקטיקה רוחנית כוללת בעקר מדיטציות וטכניות אחרות, שמשמעותם להרגל את המבט הפנימי להסתכלות פנימית ברורה. כל סטודנט לוקח על עצמו להביא מעולמו פרקטיקה רוחנית לפתיחת יום הלימודים.

חובת קריאה לשנה ראשונה של התכנית:

על כל ספר מרשימת קריאת חובה על הסטודנט להגיש תמצית רפלקטיבית, שבה יש התייחסות אישית לנושאים העולים בתוך הספר ודיון תוך השוואה לנושאי לימוד של תכנית.

(לא פחות מ400 מילים)

1. **ויקטור פנקל** – אדם מחפש משמעות, מבוא ללוגותרפיה
2. **אירוויין יאלום** – "להביט בשמש"
3. **אליזבט קובלר רוס** – On Death and Dying
4. **סטיבן לבין** – "מי מת"
5. **ארוויין יאלום** – פסיכותרפיה אקזיסטנציאלית
6. **סונגיאל רינפוצ'ה** – "ספר החיים והמתים טיבטי"

המלצות קריאה:

1. **אסתי הילסום** – "השמיים שבתוכי"
2. **אקהרט טול** – "כוחו של רגע זה"
3. **אירוויין יאלום** – "פסיכותרפיה אקזיסטנציאלית"
4. **מייקל וייט** – "מפות נרטיביות"
5. **ד"ר אוליוור סאקס** – "מוזיקופיליה"

סרטי צפיית חובה:

Alive inside

Griefwalker

סדרת "שעת המוות"

Departures

מאמרים לקריאה:

כל מאמר ברשימה זו לקריאת חובה. אנו מעבירים את כל המאמרים למעט ספרי קריאה דרך אלקטרונית.

על הסטודנטים לכתוב תמצית רפלקטיבית על כל מאמר שבו יש התייחסות אישית לנושא שמאמר מעלה. לא פחות מ300 מילים.

1. פראנק מוייר "תמיכה רוחנית בבתי חולים" (נושא מהו ליווי רוחני)

Frank S. Moyer, M

Corporate Consultant on Ethics,

Rockford Memorial Corporation,

קישור למאמר:

<http://www.spiritualcare.org.il/%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%91%D7%A1%D7%99%D7%A1%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%97%D7%A0%D7%99.html>

2. Psychoneuroimmunology, Spirituality and Health

The Science Linking

Body, Mind and Soul

Yakir Kaufman, MD

Behavioural Neurology, Herzog Memorial Hospital, Hadassah-Hebrew University

Jerusalem, Israel

3. Religion, Spirituality and Medicine. Research Findings and Implications for Clinical Practice

Harold G. Koenig, MD

Departments of Psychiatry and Medicine, Duke University Medical Center, GRECC, VA Medical Center, Durham, NC

4. From Hope to Despair, and Back: Being the Wife of a Patient in a Persistent Vegetative State

Yaira Hamama-Raz, Yonit Zabari, Eli Buchbinder

http://qhr.sagepub.com/search/results?fulltext=Yonit+Zabari&x=0&y=0&submit=yes&journal_set=spqhr&src=selected&andorexactfulltext=and

5. Spiritual issues in the care of dying patients: ". . . it's okay between me and god".

Sulmasy DP1.

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16985231>

6. Using religious resources in clinical ministry

Zahara Davidowitz-Farkas and George Handzo

The guide to pastoral counseling and care

Author: Gary Ahlskog; Harry Sands

Publisher: Madison, Conn. : Psychosocial Press, 2000

- 7. The Four Worlds of Spiritual Assessment and Care**
Jonh J.Gleason
Journal of Religion and Health, Vol.38, N. 4, Winter 1999
- 8. A Biopsychosocial-Spiritual Model for the Care of Patients at the End of Life**
Daniel P.Sulmasy, OFM, MD, PhD
The Gerontologist, Vol.42, Special Issue, 24-33
- 9. Seeking the Tzelem: Making Sense of Dementia**
Dayle A.Friedman
The Reonstrucionist, Spring 2006
- 10. Jewish Pastoral Care: A Practical Handbook From Traditional and Contemporary Sources.**

Edited by Rabbi Dayle Friedman.
Paperback: 480 pages
Jewish Lights Publishing;
2Rev Paperback edition (2010)
- 11. Jewish Pastoral Care, 2nd Edition**

A Practical Handbook from Traditional & Contemporary Sources
Edited by Rabbi Dayle A. Friedman, MSW, MAJCS, BCC

מחקרים:

1. תכנית ניסיונית לשילוב מלווים רוחניים בבתי אבות בישראל
מאירס, ג'וינטת ברוקדייל
[http://brookdaleheb.jdc.org.il/Uploads/PublicationsFiles/Summary1_Hebrew\(1\).pd](http://brookdaleheb.jdc.org.il/Uploads/PublicationsFiles/Summary1_Hebrew(1).pdf)
f

"יד לנפש"

"הכשרה בליווי רוחני רגיש תרבות"

תכנית לימודים תשע"ח (שנה שנייה)

תאריך	נושא	הכשרה מעשית והדרכה
26.10.2017	- פתיחה של השנה, מה שלומינו, "מסע שלי במהלך החופש" - נושא דיון "זמן וקדושה שבזמן" (הדיון על הבסיס מקורות מתרבויות שונות)	מנחי התכנית
2.11.2017	- פרקטיקה רוחנית - המשך נושא "קדושה שבזמן" - תורתו של פילוסוף יהודי אברהם יהושע השל - ניתוח תמלול	מנחי התכנית
9.11.2017	- פרקטיקה רוחנית - סליחה ומחילה בתרבויות המזרח, הינדו ובודהאיזם על בסיס ספרו של סטיבן לוין "מי מת" מקריאת חובה - ניתוח תמלול	מנחי התכנית
16.11.2017	- פרקטיקה רוחנית - מיינדפולנס, תאוריה ופרקטיקה - ניתוח תמלול	מנחי התכנית
23.11.2017	- פרקטיקה רוחנית כלים לליווי הרוחני באסלאם. מלווה רוחנית מוסמכת סאידיה סחרין - ניתוח תמלול	מרצה אורחת מנחי התכנית
30.11.2017	- פרקטיקה רוחנית - ניתוח תמליל - שעת קבוצה	מנחי התכנית
7.12.2017	- פרקטיקה רוחנית -שיתוף ניסיון של בוגר גב' שרה ויינשטיין על עבודתה	מרצה אורחת

בבית החולים רמב"ם ונווה עמית - ניתוח נרטיבים		
14.12.2017	- חופשת חנוכה	
21.12.2017	מנחי התכנית	- פרקטיקה רוחנית - חוקים והלכה. חוק הנוטה למות, המתת חסד, יחס להמתת חסד בתרבויות שונות - ניתוח תמליל
28.12.2017	מנחי התכנית	- פרקטיקה רוחנית - טנאטותרפיה על בסיס ספרו של ד"ר בסקוב - ניתוח תמלול
4.01.2018	מנחי התכנית עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - ווידי ומסורות שונות בתרבויות העולם - ניתוח תמליל
הדרכות		
11.01.2018	מנחי התכנית	- פרקטיקה רוחנית - עיון ודין על ספר של גוואנדה "להיות בן מוות" מתוך חובת קריאה - ניתוח תמלול
18.01.2018	מרצה אורח האב ד"ר דוד ניהאוז	- פרקטיקה רוחנית - תפישת מוות ואיסורים נוצרות קריאת חובה למפגש זה מתוך ביבליאוגרפיה - ניתוח תמלול
25.01.2018	מרצה אורח	- פרקטיקה רוחנית

	- תפיסת ייסורים ומוות בנוצרות, כומר איגור פצלינצב	
מנח"י התכנית	- פרקטיקה רוחנית - ליווי רוחני והתאבדות, האם יש מקום? - ניתוח תמלול	1.02.2018
מנח"י התכנית	- פרקטיקה רוחנית - ליווי רוחני קבוצתי – שיתופי ניסיון מתוך הקבוצה - ניתוח תמליל	8.02.2018
מרצה אורחת	- פרקטיקה רוחנית - ליווי רוחני בהוספיס בית קרן ארפי, אחות מוסמכת בהוספיס "צבר" - שעת קבוצה, חוויות, דילמות	15.02.2018
עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - ליווי הרוחני בישראל שיחה קבוצתית על מקומו של המקצוע והעתיד האפשרי	22.02.2018
הנחייה	- פרקטיקה רוחנית - רגישות תרבותית, כלים לעבודה עם אוכלוסיית דוברת רוסית בישראל	1.03.2018
הנחייה	- פרקטיקה רוחנית - המשך נושא של רגישות תרבותית	8.03.2018
מנחה אורח	- פרקטיקה רוחנית - פגישה עם צוות "שירת השבט"	15.03.2018
מאצה אורחת	- פרקטיקה רוחנית - כתיבה יוצרת וכתיבה ככלי טיפולי	22.03.2018

אורית ויינבוים		
12.04.2018	פרקטיקה רוחנית כתיבה יוצרת עם אורית ויינבוים פגישה 2	
26.04.2018	- פרקטיקה רוחנית - מי מלווה במלווה – סוגיות - רפלקציה והדרכה - ניתוח תמלול	מנחי התכנית
3.05.2018	- פרקטיקה רוחנית - עיון במאמרי חובה	הנחייה
10.05.2018	- פרקטיקה רוחנית - פסיכוגריאטריה, ד"ר יקיר קאופמן - ניתוח תמלול	מרצה אורח מנחי התכנית
17.05.2018	- פרקטיקה רוחנית - חוק ומשפט – עיון בהוראות מקדימות, חמשת משאלות..... (מרצה אורחת מעמותת "גישה לחיים") - ניתוח תמלול	מנחי התכנית
24.05.2018	- פרקטיקה רוחנית - אבלות וקבורה בפרקטיקה (מכון עיתים) - ניתוח תמלול	מנחים אורחים מכון עיתים
31.05.2018	- פרקטיקות רוחניות שנצברו בהצלחה במהלך שנתיים של ההכשרה. שיתוף ונסיון	עבודה קבוצתית
7.06.2018	- פרקטיקה רוחנית - ניתוח תמליל מתוך קבוצה שעת קבוצה	
14.06.2018	- פרקטיקה רוחנית - שיתופי פעולה ודרכים ליצור מודעות לליווי הרוחני (מרצה אורח) - ניתוח תמלול	איש מקצוע "גישה לחיים"

מנחה מארגון שתי"ל	- פרקטיקה רוחנית - בניית פרויקט מקצועי (מרצה אורח) - שעת קבוצה	21.06.2018
מנחה אורח	- פרקטיקה רוחנית - מדיטציה דינמית ומדיטציה בריקוד - ככלי לרפלקציה עצמית	28.06.2018
חנה קלבנסקי עבודה קבוצתית	- פרקטיקה רוחנית - מקור כוח, סדנא - שעת קבוצה	5.07.2018
סטודנטים	- פרקטיקה רוחנית - מחליפים תפקידים (הסטודנט מעביר את הקטע) - תמליל	12.06.2018
סטודנטים	- פרקטיקה רוחנית - מחליפים תפקידים (הסטודנט מעביר את הקטע)	19.07.2018
סטודנטים	- פרקטיקה רוחנית - מחליפים תפקידים (הסטודנט מעביר את הקטע)	26.07.2018
סטודנטים	- פרקטיקה רוחנית - מחליפים תפקידים (הסטודנט מעביר את הקטע)	2.08.2018
יחד	סיום, חוויות, אתגרים. עם מה אני יוצא מן התכנית	9.08.2018

ⁱ בשנה השנייה כל סטודנט לפי הרשימה יהיה אחראי לפתיחה בפרקטיקה רוחנית

חובת קריאה לשנה שנייה של התכנית:

ספרים:

- Autul Gawande "Being Mortal"

- פרופ' רנדי פאוש "ההרצאה האחרונה"
- קיי רדלילד גיימיסון "דבר לא נותר כשהיה"
- ד"ר דניאל גולמן "רגשות חרסניים"
- אסטל פרנקל "סוד הטיפול היהודי"

ספרי המלצה לקריאה

- טנטולוגיה – מדעי האובדן, השכול והאבל
חניה שלון קליין, הוצאות פרדם
- Helen Fisher "Why we love?"
- Rolo May "The Discovery of Being"

מאמרים:

1. ENDING END-OF-LIFE PHOBIA — A PRESCRIPTION FOR ENLIGHTENED HEALTH CARE REFORM

Benjamin Corn, MD

New England Medicie Journal

קישור למאמר:

<http://lifesdoor.org/Libraries/ending-end-of-life-phobia-a-prescription-for-enlightened-health-care-reform>

1. **The Essential Elements of Spirituality at the End of Life Care**

Karina Scott, Constane M.Dahlin

2. **Spirituality at End of Life Care – a Time for listening**

Cristina Puchalski M.D, M.S

Journal of Palliative Medicine

Volume 5, number 2

3. **Cultural Relevance in End-of-Life Care**

Phyllis R. Coolen, DNP, MN, RN

Reviewer(s): Lorin Boynton, MD; Daniel Lam, MD; Darrell Owens, DNP, MSN

Date Authored: May 01, 2012

קישור למאמר:

<https://ethnomed.org/clinical/end-of-life/cultural-relevance-in-end-of-life-care>

4. השתלבות יוצאי חבר העמים בישראל

ד"ר סבינה ליסיצה

קישור למאמר:

http://www.kibbutz.org.il/mifne/articles/080416_lisicha56-57.pdf

5. על החיים ואלמוות: דימויי כן עדן כמעצבי התנהגות: נצרות, אסלאם, יהדות

מרדכי רוטנברג, 2008

קישור למאמר:

<http://www.kotar.co.il/kotarapp/index/Book.aspx?nBookID=93377794>

6. מבוא לביבליוגרפיה

רחל צורן

ימי העשרה

- 11.06.2017 – יום עיון לצוות ארצית של רשת מט"ב – יזמה וארגון של סטודנטים (ראו נספח)
  - 20.09.2017 – לקראת השנה החדשה – מפגש לימוד וחוויה
  - 24.12.2017 – מקור תאולוגי של ליווי הרוחני בנצרות – לימוד עם האב ד"ר דוד נויהואז
  - 9.03.2018 – סדנא בנושא בנייה טקסי פרידה עם יוסי לוי "שירת השבט"
  - 17.03.2018 – כלים לרפלקציה עצמית – יוגה. עם ארז מזרחי
  - 25.05.2018 – בניית מנדלות – אמנות שחרור
- כל ימי העשרה הינם בערך 5 שעות אקדמיות ומתקיימים בנוסף לשעות תכנית קבועות

רשימת סטודנטים בתכנית ההכשרה הנוכחית, ומקומות הכשרה מעשית:

- מיכל לובלסקי MSW – עו"ס קלינית, מרכז יום לקשיש מט"ב, תל אביב
- עפרה ברגר MA חינוך, מעונות מכבי, תל השומר, מרכז יום לקשיש "רמת אביב"
- צ'ארס רצסדורפר BA – מעונות מכבי, תל השומר
- קרן סקלי MSW – מרכז יום לקשיש, גני תקווה, מעונות מכבי תל השומר
- אדוה סלע- מטפלת הוליסטית, בית החולים "נווה עמית", רחובות, דיור מוגן בקיבוץ ברנר
- יצחק רודן BSW – "בית בלב" רמת החייל, מעונות מכבי תל השומר
- ילנה שכטמן – מטפלת הוליסטית, בית החולים "בית הדר". אשדוד

נספח א':

הגשת תמלילים

טופס:

תמליל:

שם הסטודנט:

מקום המפגש:

שעה ומשך המפגש:

מי גורם המפנה:

סיבת הפנייה:

שם המטופל: (בדוי)

רקע המטופל: גיל, מצב בריאות, מצב משפחתי, מוצא, רקע דתי ותרבותי.

שיחה: (בשיחה יש לציין כצורה ממסופרת מהלך שאלות ותשובות, רגעי שתיקה ומה קורה בהם רגשית, בשפת הגוף וכל דבר שעולה המתייחס למהלך.)

רפלקציה:

- **האם נוצר קשר בטוח בשיחה?**
- **האם להערכתי היה מפגש רוחני? אם כן, איך ואיפה זה מתבטא בשיחה**
- **האם חשתי קושי מסוים במהלך השיחה ומהו?**
- **האם השתמשתי בכלים של ליווי רוחני במהלך השיחה?**
- **מהן התחושות שלי אחרי השיחה?**
- **באיזו מידה מהלך השיחה יכול להיות קשור לחומר תאורטי הנלמד בתכנית?**

נספח ב'

דרכי פרסום

מרכז "יד לנפש" משקיע מאמצים באיכות הפרסום של התחום. כתובת האתר שלנו הינו:

[/http://www.spiritualcare.org.il](http://www.spiritualcare.org.il)

באתר קיימת גם ספריה וירטואלית שכוללת מאמרים מקצועיים הקשורים לתחום ליווי הרוחני. אנו מעדכנים את הדף הפייסבוק שלנו מידי שבוע במאמרי דעה וכל מידע רלוונטי לתחום ליווי הרוחני בארץ ובעולם.

להלן פלייר שלנו בשפות עברית ורוסית שמשרת לנו בעובדה שלנו ובהפצת תחום ליווי הרוחני בארץ.

יד לנפש
המרכז לליווי ותמיכה רוחנית

יד לנפש לשירותכם
1-700-70-62-62
www.spiritualcare.org.il
info@spiritualcare.org.il

"ראיתי עיניים של אנשים בסוף החיים, עיניים של קשישים וחולים בבתי אבות ומוסדות רפואיים, עיניים עצובות, עיניים מבוהלות, עיניים אדישות ... עיניים המבטאות בדידות אין סופית, ללא תקווה, ללא חיות...
ראיתי שמטפלים בהם בגוף, אבל מי רואה את הנשמה שלהם? מי רואה את החיים המלאים שראו עיניים אלו? מי רואה את המשמעות של חיים אלו?"
(חנה קלבנסקי, מייסדת ומנהלת מרכז "יד לנפש")

תוכניות ופעילויות לאנשי מקצוע ומתנדבים
מרכז יד לנפש מפעיל ומנחה ימי השתלמות, ימי עיון, הרצאות וסדנאות לצוותים רפואיים, לאנשי מקצוע בתחום הרפואי/בריאותי ולמתנדבים. הכרות מקצועית, הבנה ומודעות של גורמים אילו לנושא הליווי הרוחני, עשויים להוות כלי מסייע רב עוצמה כחלק מטיפול כולל בחולים ובקשישים לשיפור איכות חייהם.

תורמים ומתנדבים
מרכז "יד לנפש" פועל ללא כוונת רווח, פעילות המרכז מתאפשרת בעיקר באמצעות תורמים ומתנדבים. כל מי שמעוניין לסייע מוזמן לפנות ושתבוא עליו הברכה.

הכשרת מלווים רוחניים
מרכז "יד לנפש" מציע תוכנית הכשרה דו שנתי למלווים רוחניים. התוכנית מבוססת על מודל ההכשרה המוביל בתחום CPE Clinical Pastoral Education. עם קבלת ההסמכה מוענק לבוגרים סיוע במטרה לעזור להם להשתלב בתחום הכשרתם המקצועי. בוגרים רבים של "יד לנפש" השתלבו ופועלים בהצלחה נדולה במרכזים רפואיים מובילים בישראל.

טיפולים פרטניים וסדנאות
מלווים רוחניים, בוגרי תוכנית ההכשרה של מרכז "יד לנפש" פועלים גם באופן עצמאי ומטפלים בחולים, קשישים ובני משפחתם. בנוסף לטיפולים פרטניים, מעת לעת מתקיימות סדנאות טיפול קבוצתיות לבני משפחה וקרובים. מרכז יד לנפש מבקר ועוקב אחר פעילות זו במטרה להבטיח רמה מקצועית גבוהה ושמירה על כללי אתיקה קפדניים.

"כאשר החיים מלאי משמעות, אין בהם פחד מהמוות"
(א.קנט)

המרכז לליווי ותמיכה רוחנית "יד לנפש" הוקם לפני כעשר שנים במטרה לפתח ולהציע שירותי תמיכה רוחנית לאנשים במצבי חולי, משבר ולקראת סוף החיים. הליווי הרוחני במהותו נועד לשפר את איכות חייהם של מבוגרים וחולים וזאת באמצעות סיוע למטופל למצוא בתוכו ובסביבתו מקורות של תקווה, עוצמה ואהבה גם ברגעים הקשים ביותר. דגש מיוחד ניתן לעבודה עם אוכלוסיות רגישות ותרבות. במרכז ישנה תוכנית לימודים להכשרת מלווים רוחניים במודל CPE, בנוסף מגוון סדנאות ותוכניות לבני משפחה וקרובים של חולים ומבוגרים ולאנשי מקצוע בתחום. את מרכז "יד לנפש" הקימה ומנהלת חנה קלבנסקי, מדריכה בכירה בתחום הליווי הרוחני.

"Когда жизнь наполнена смыслом, в ней нет страха смерти"

(Эммануил Кант)

В последние десятилетия духовная поддержка (Spiritual Care) стала неотъемлемой частью паллиативной терапии. Эта область медицины занимается созданием для пациента возможностей лучшего качества жизни, и направлена на заботу не только его физических нужд, но и на удовлетворение потребностей не менее важных - психологических, социальных и духовных. В основе духовной поддержки (Spiritual Care) - эмпатический диалог с человеком, переживающим кризис в связи с тяжелой болезнью или тяжелой утратой. В такие моменты нас посещают вечные вопросы бытия. В чем смысл моей жизни? В чем смысл этих страданий? Диалог со специалистом Spiritual Care помогает человеку обнаружить его скрытые духовные ресурсы, и с их помощью преодолеть переживаемый кризис.

Программа обучения для профессионалов

Наш центр предлагает курс профессиональной подготовки в области Spiritual Care. Курс разработан на основе международных стандартов CPE (Clinical Pastoral Education), и ориентирован на последующую работу с русскоговорящими пациентами, с учетом менталитета и культурных особенностей. Программа обучения рассчитана на два года, и включает в себя лекции, семинары с участием специалистов из Израиля и из-за рубежа, а также практические занятия в ведущих медицинских центрах Израиля.

Частная практика

Наши выпускники, работающие в ведущих медицинских учреждениях Израиля, также ведут частную практику по всей стране, включая визиты на дому у пациента. Мы также работаем с членами семьи пациентов, переживающих кризис.

Программы для профессионалов и волонтеров

Центр "Yad laNefesh" предлагает проведение семинаров и конференций для профессионалов - врачей, медицинских сестер, социальных работников и др., работающих в областях ухода за больными, пожилыми и переживающими кризисы. На наших семинарах мы обучаем навыкам из области Spiritual Care, которые помогут вам в значительной степени облегчить работу и способствовать благосостоянию пациентов.

הזמנה

ליום עיון בנושא

" ליווי רוחני במצבי משבר ולקראת סוף החיים "

ליווי רוחני במערכות בריאות- 11.6.17

סדר היום:

15.30 – 15.45 – פתיחה וברכות

15.45 – 16.00 – פתיחה חווייתית, מיכל לובלסקי MSW

16.00 – 16.30 – "פילוסופיית חיים בראי של מוות", יהושע אנגלמן, פסיכותרפיסט

16.30 – 17.00 – מהו ליווי רוחני, מחקרים, כלים והתפתחות התחום בישראל,

חנה קלבנסקי MA, C-SCE

17.00 – 17.15 – הפסקה

17.15 – 17.45 – ליווי רוחני בבית החולים, ד"ר טל פטלון, מנהלת יחידה פליאטיבית לטיפול תומך, בית החולים וולפסון

17.45 – 18.15 – ליווי רוחני קבוצתי לקשישים המבקרים במרכז יום כפר שלם בתל - אביב, תיאור מקרה, מיכל לובלסקי MSW

18.15 – 18.30 – דברי סיכום

נשמח לראותכם !

מרכז רב שרותי לאוכלוסייה הבוגרת – כפר שלם

השתתפות אינה כרוכה בתשלום. יש להירשם מראש בטלפון: 03-7263961 - אילנית

